

„Tvou tvář hledám, Hospodine.“ Víra v osobního Boha

Křesťanská víra je víra s Tváří, víra, která nám říká: Nejsi na světě sám... je Někdo, kdo chtěl, abys existoval, kdo ti řekl: Žij!

26.07.2018

„O tobě přemítá mé srdce, že říkáš: ‚Hledejte mou tvář!‘ Tvou tvář tedy hledám, Hospodine“ (Žl 27,8).

Žalmistův verš je obdobou námětu, který se táhne stránkami Písma svatého od knihy Genesis až po

knihu Zjevení:[1] dějiny Boha a lidí, které dnes pokračují dál. V této touze je vyjádřeno cosi, co i dnes více méně explicitně pulzuje v srdcích lidí 21. století. Byť se po léta mohlo zdát, že úpadek náboženství v západním světě je nezadržitelný, že víra v Boha je ve srovnání s moderní kulturou a vědeckým světem jen o trochu víc než nemoderním kusem nábytku, je hledání Boha a transcendentního smyslu vlastní existence stále živé.

Nicméně v tomto hledání došlo ke značné kvalitativní změně. Obraz náboženských přesvědčení je dnes složitější a fragmentárnější než v minulosti. V katolické církvi upadlo praktikování a vzrostl počet lidí, kteří se označují za křesťany, ale neuznávají některé aspekty nauky víry a morálky. Objevuje se také tendence volně směšovat různá náboženská vyznání (např. křesťanství s buddhismem). Vzrostl počet lidí, kteří říkají, že věří v

nějakou neosobní sílu, ale ne v Boha křesťanské víry, a také počet členů nekřesťanských náboženství, zvláště východních náboženství nebo hnutí *New Age*. Pro mnohé má obraz božství rozostřenou podobu kosmické síly, jakéhosi zdroje duchovní energie nebo nějaké vzdálené a lhostejné bytosti. Celkově lze říci, že v současném kulturním prostředí je mnohem obtížnější *poznat tvář osobního Boha*, považovat za skutečně věrohodnou křesťanskou zvěst o Bohu, který se zjevil v Ježíši Kristu, nebo si zásadním způsobem uvědomovat jeho blízkost.

Jsou-li kultury, v nichž je neosobní chápání Boha způsobeno tím, že na ně měla křesťanská víra malý vliv, jedná se v západním světě spíše o složitý kulturní jev: „Podivné zapomenutí na Boha,“ kvůli němuž „se zdá, že všechno docela dobře jde i bez Něho.“^[2] Toto zapomenutí, jež

nemůže zabránit jistému „pocitu frustrace, nespokojenosti všech se vším,“^[3] se mimo jiné projevuje v tendenci chápat náboženství z individualistického pohledu, jako *konzum* náboženských zážitků v závislosti na vlastních duchovních potřebách. Ačkoli je dnes z tohoto pohledu těžké pochopit, že nás Bůh volá k osobnímu vztahu, nebylo to snadné ani v dřívějším dosti rozšířeném pojetí, jež nahlíželo na praktikování náboženství především jako na „povinnost“ či pouhý vnější závazek vůči Bohu. Jasně to v této souvislosti dokládá jasnozřivý pohled blahoslaveného Johna Henryho Newmana na dějiny: „Každé století je jako ty ostatní, ačkoli těm, kteří v něm žijí, se zdá horší než kterékoli předchozí.“^[4]

Kontext, v němž se křesťanská víra vyvíjí dnes, má zcela jistě složitější povahu. Ale i dnes je stejně jako dřív možné znovu objevit strhující sílu

víry s Tváří, víry, která nám říká: Nejsi na světě sám; je Někdo, kdo chtěl, abys existoval, kdo ti řekl: Žij! (srov. Ef 16,6), a kdo nás chce mít navěky šťastné. Bůh Ježíše Krista, kterého kritizovali za to, že „údajně minimalizoval smysl lidské existence a odnímal životu novost a dobrodružství“, [5] opravdu chce, abychom měli život, život v hojnosti (Jan 10,10), to znamená štěstí, které nám nikdo a nic nemůže vzít (srov. Jan 16,22).

Tajemství Tváře a idoly bez tváře

Někteří, zvláště na Západě, dnes chápou duchovno a náboženství jako protiklad: zatímco v „duchovnu“ spatřují autentičnost a blízkost – jedná se o jejich zážitky, o pocity –, v náboženství vidí především jakýsi souhrn předpisů a přesvědčení, jež jsou jim cizí. Náboženství se tak může jevit jako předmět historického a kulturního zájmu, ne však jako

skutečnost nezbytná pro osobní a společenský život. Vedle jiných faktorů to může být způsobeno určitými nedostatky v katechezi – křesťanská víra je totiž určena právě k tomu, aby se stala zkušeností v životě každého člověka, podobně jako mezilidské vztahy, přátelství atd. „Neexistuje totiž,“ napsal svatý Josemaría, „duchovní život bez osobního vztahu k Bohu.“[6] Ve stejném duchu napsal papež František: „Zvu každého křesťana na jakémkoli místě a v jakékoli situaci k tomu, aby se hned dnes navrátil ke svému osobnímu setkání s Ježíšem Kristem, nebo alespoň aby učinil rozhodnutí, že se s ním chce setkat a že ho bude každý den bez ustání hledat. Nikdo nemá sebemenší důvod myslet si, že se ho toto pozvání netýká.“[7]

Toto setkání však neodpovídá logice, podle níž vše probíhá okamžitě a automaticky. K člověku nelze

přístupovat tak, jako se vstupuje na nějakou webovou stránku, prostým kliknutím na odkaz; ani nelze nějakou osobu doopravdy objevit tak, jako se nalézá nějaký předmět.

Dokonce i tehdy, když se zdá, že objevení Boha bylo nenadálé, jak tomu bývá u některých konverzí, vyprávění konvertitů většinou ukazuje, že takový krok byl připravován velmi pozvolna již dlouhou dobu předtím. Cesta k víře a samotný život věřícího má v sobě hodně trpělivého čekání. „Máme žít v očekávání tohoto setkání.“[8]

Proměny v dějinách spásy – jak ty, o nichž vypráví Písmo, tak ty, jejichž svědky jsme v současnosti – ukazují, jak Bůh umí čekat. Bůh čeká, protože má co do činění s lidmi. Ale proto, že On je Osoba, má se i člověk naučit čekat. „Víra ze své povahy vyžaduje zřeknutí se bezprostředního vlastnění, které je zdánlivě nabízeno viděním; je pozváním k otevření se zdroji světla v úctě k vlastnímu

tajemství Tváře, která se chce zjevit osobně a ve vhodném čase.“[9]

Příběh o zlatém teleti na poušti (srov. Ex 32,1–8) je věčným obrazem této netrpělivosti člověka s Bohem.

„Zatímco Mojžíš mluví na Sinaji s Bohem, lid nevydrží čekat.“[10]

Rozumí se tedy, proč starozákonní proroci tak naléhavě varovali před modloslužbou,[11] která prochází napříč staletími až dodnes. Nikomu se pochopitelně nelíbí, nazývá-li ho někdo modloslužebníkem: toto slovo naznačuje podřízenost a iracionalitu, což není zrovna lichotivé. Stojí však za povšimnutí, že proroci se tímto výrazem obraceli především k *věřícímu* lidu. Modloslužba totiž není jen a pouze problém „národů“, které nevzývají Boží Jméno (srov. Jer 10,25): mívá své místo i v životě věřícího člověka, jako jakási „rezerva“, pro případ, že Bůh nenaplní očekávání srdce, jakoby Bůh nestačil. „Před modlou nehrozí

možnost nějakého povolání, které odvádí z vlastních jistot, protože modly *nemají ústa a nemluví* (Žl 115,5). Chápeme tedy, že modla je záminkou k tomu, abychom se sami postavili do středu reality klaněním se dílu vlastních rukou.“[12] Neboť v tom spočívá pokušení: stanovit si tvář, i kdyby to měla být jen ta naše, jakoby odražená v zrcadle. „Namísto víry v Boha se upřednostňuje uctívání modly, jejíž tvář lze stanovit a jejíž původ je známý, protože ji sami zhotovujeme.“[13] Hledání osobního Boha, Tváře, jež chce být přijata, je považováno za nemožné, a jsou vybírány tváře, jež si volíme sami: „uzpůsobené“ bohy – s hořkosladkou pachutí, jež toto adjektivum někdy mívá; bohové „ze stříbra, zlata, bronzu, železa, dřeva i kamene, kteří nevidí, neslyší ani nic nevědí“ (Dan 5,23), kteří se však propůjčují našim tužbám.

Na tyto jistoty můžeme být upnutí po různě dlouhou dobu. Avšak nějaká potíží v práci, rodinná krize, problematické dítě nebo těžká nemoc mohou snadno způsobit, že se tato jistota zhroutí. „Kde jsou ti tví bohové, které sis pořídil? Jen ať tě přijdou z tvé bídy zachránit!“ (Jer 2, 28). V tu chvíli si člověk uvědomí, že je na světě sám; podobně jako Adam a Eva v ráji po prvotním hříchu, si uvědomí, že je nahý, že visí ve vzduchoprázdnu (srov. Gen 3,7). „Přijde chvíle, kdy už člověk nemůže dál, nestačí mu obvyklé vysvětlení, nespokojí se s výmysly falešných proroků. A přestože si to lidé neuvědomují, pociťují touhu utiřit svůj neklid Božím učením.“[14]

Osobní Bůh

V čem může křesťanství překonat nedostatky idolů a utiřit tuto touhu? Zatímco pro jiná náboženství a spirituality „Bůh zůstává velmi

vzdálen a zdá se, že nechce být poznán, nenechá se milovat, není přítelem,“[15] křesťanský Bůh „se dal spatřit: ve tváři Krista vidíme Boha, Boha, který se dal *poznat*“.[16]

Křesťanský Bůh je ten Někdo, po němž lidské srdce touží. On sám nám přišel ukázat svou tvář: „O tom, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli, bedlivě pozorovali a čeho jsme se svýma rukama dotýkali, o Slovu života svědčíme a zvěstujeme vám.“

(1 Jan 1,3). Když všechny lidské jistoty selžou, když se život a jeho smysl stane nejistým, vstupuje na scénu „Slovo života“. Kdo ho odmítne, stane se jakoby otrokem své potřeby lásky;[17] kdo mu otevře dveře a rozhodne se, že se nebude držet svých vlastních jistot nebo své beznaděje, kdo před ním uzná sám sebe za ubohého nemocného, za ubohého slepce, může objevit jeho tvář.

Co ale znamená, že Bůh je *osoba*, že má tvář? A má vůbec tato otázka smysl? Když Filip žádá Ježíše, aby jim ukázal Otce, Pán mu odpoví: „Kdo viděl mne, viděl Otce“ (Jan 14,9). Že se Bůh stal člověkem v Ježíši, že skrze jeho lidství se Bůh ukázal jako osoba – což je ústřední událost křesťanské víry –, dokazuje, že tato otázka nenaznačuje klamnou představu, ale že má skutečný cíl.

Pro úvahu o osobním Bohu je tedy možné vycházet od lidské osoby; je to vlastně jediná cesta, protože neznáme přímým způsobem žádnou jinou formu osobní existence. Je však třeba vyvarovat se přitom *antropomorfismu*: pokušení popisovat Boha podle lidských měřítek, cosi jako zvětšenou, zdokonalenou lidskou bytost. Již samotný fakt, že Bůh je Trojice osob, dokazuje, že jeho osobní Bytí přesahuje rámec naší vlastní existence; proto však ještě tato cesta

není neužitečná pro pokus přiblížit se k jeho Tajemství na křídlech víry a rozumu.[18]

Vraťme se tedy znovu k otázce: Co znamená být osobou? Osoba se od neosobních tvorů liší tím, že „vlastní sama sebe vůlí a rozumí si inteligencí: je to transcendence bytosti, která může říci *já*.“[19]

Transcendence proto, že ono *já* činí z každé osoby – včetně těch, které *já* říct nemohou – před zbytkem vesmíru samostatnou skutečnost; každá osoba je takříkajíc hlubinou.

„Hlubina se ozývá hlubině“ (Žl 42,8), říká verš žalmu, v němž svatý

Augustin poznává tajemství lidské osoby.[20] Říci, že Bůh je osoba, tedy

znamená, že jde o *Já*, které je svým pánem a je jiné než *já*, není však vedle mne, jako kterákoli jiná lidská

osoba. Bůh je, jak také říkal svatý Augustin v jednom výrazu, jehož

hloubku lze stěží překonat, *interior intimo meo*: vnitřnější než mé vlastní

nitro,[21] protože se nachází v nejhlubším počátku mého bytí. On na mne myslel a nikdy na mne myslet nepřestane.

Právě zde se objevuje rozhodující hranice mezi naším osobním bytím a bytím Boha. Naše existence je zásadně závislá na Bohu: jsme, *protože On chtěl*; naše bytí je v jeho rukou. „Na počátku západní filozofie se opakovaně objevuje otázka po *arjé*, počátku všech věcí, a jsou na ni dávány různé hluboké odpovědi. Avšak jen jedna odpověď je ta pravá: uvědomit si, že můj počátek je v Bohu. Lépe řečeno: v Boží vůli, zaměřené na mne, na to, čím mám být, abych byl, kým jsem.“[22] Bůh rozhodl, abych existoval a byl právě takový, jaký jsem; proto se mohu přijmout a považovat se za dobro. Tak tomu je pokaždé, když dítě zjistí, že je svými rodiči milováno, pokaždé, když mu pohled, úsměv, gesto řekne: „Je pro mne dobré, že jsi!“[23]

poznává, že je zcela závislé... a zároveň bezmezně milované.

„On je náš Tvůrce, jemu patříme“ (Žl 100,3). Nese sebou tato radikální závislost nějakou formu nadvlády? Kdybychom měli odpovědět kladně, museli bychom říci, že když se matka usmívá na své malé dítě, chce ho přitom ovládat. Je nadvláda jedinou formou vztahu mezi osobami? Je dokonce hlavní formou? Oproti *logice nadvlády* se nám ihned představuje jiná, mocnější logika: *logika lásky*. Oproti postoji toho, kdo druhému říká: „Musíš být takový, jaký já říkám, abys byl“, se ozývá mnohem osobnější zvolání: „Je dobře, že jsi... jaký jsi!“ To je slovo, kterým se obracíme k milované osobě, k nemocnému dítěti, k starému otci, slovo, kterým je ten druhý potvrzen takový, jaký je... a je milován.

Uznat, že nejsem svým původcem, neznamená přijmout bez váhání svou konečnost: takový závěr zůstává jen na povrchu věci. Ve skutečnosti to znamená otevřít se nekonečnosti Boha; znamená to uznat, že „pokud žiji, jsme dva. Můj život je ve své podstatě vztahem. Existuji pouze proto, že jsem vysloven někým jiným. Uznat tuto absolutní závislost jednoduše znamená utvrdit se v tom, čím jsem. Existuji pouze proto, že jsem milován. A život pro mne bude znamenat, že budu sám milovat, že odpovím na milost díkyvzdáním“.

[24] Křesťanské Zjevení nám dává poznat Boha, který se řídí touto logikou. Boha, který tvoří z Lásky, z přemíry Lásky. Ba co víc: Boha, který *je* Láska. A právě v setkání s ním objevíme svou vlastní tvář: objevíme, kým jsme.

Boží tvář

„Nejsme náhodným a nesmyslným produktem vývoje,“ řekl Benedikt XVI. po svém zvolení na Petrův stolec. „Každý z nás je plodem Boží myšlenky. Každý z nás je chtěn, každý je milován, každý je nutný.“[25] Tato skutečnost není jen předmětem *intelektuálního chápání*. Jinými slovy, nestačí říct: „Dobře, už tomu rozumím.“ Je to *jiskra*, která zapaluje celý život: umožňuje pohled na křesťanství, který dalece překonává pohled intelektuálního systému a přeměňuje život od základu.

Z tohoto nového pohledu se modlitbě dostává ústředního místa v životě, jak můžeme vidět v Ježíšově životě. [26] Modlitba nemá nic společného s koncepcemi, které zkreslují její smysl, nespočívá v sebevyprázdňení ani v úslužném poslouchání cizí vůle. Dobře to vysvětluje papež František, když popisuje, jak se modlí: „Cítím, jako bych byl v rukou někoho jiného,

jakoby mě Bůh bral za ruku. Myslím, že je třeba dojít k transcendentní odlišnosti Pána, který je Pánem všeho, ale vždy respektuje naši svobodu.“[27] Modlitba tedy na prvním místě znamená objevit, že jsme s *Bohem*: Někým živým, skutečným, který není já sám; Někým, v kom objevuji, kým skutečně jsem, v kom objevuji svou pravou tvář.

Vědomí, že jsme stvořeni Bohem, v nás nevyvolává pocit, že jsme *odmítnuti*, ale právě naopak *přijati*. Někdo nám řekl: „Je dobře, že jsi!“ A ten Někdo to navíc navěky stvrdil a stanovil tím, že za každého z nás položil život. Postoj, který můžeme zaujmout před Bohem, nespočívá v tom podřídít se, nebo se vzepřít, ale uzavřít se do lásky, neboli *nechat se milovat*, abychom mohli odpovědět *láskou*. Naším Počátkem je Láska, a k Lásce jsme byli Bohem vyvoleni a povoláni. Až proto v nebi „spatříme

Boží tvář, poznáme, že jsme ji znali odjakživa. Byl zasvěcen do všech našich pozemských zkušeností nevinné lásky; stvořil je, udržoval a v každé chvíli zevnitř oživoval. Vše, co v nich bylo opravdovou láskou, bylo dokonce i na zemi mnohem více jeho než naše, a naše to bylo jen proto, že to bylo jeho“.[28]

Lucas Buch – Carlos Ayxelá

Literatura k prohloubení tématu

František, Ap. exh. *Evangelii gaudium*, 24–11–2013, b. 264–267:
„Osobní setkání s láskou Ježíše, jenž nám přinesl spásu“.

František, Enc. *Lumen Fidei*, 29–6–2013, č. 8–39.

Benedikt XVI., *Audience*, 16–1–2013.

Papežská rada pro kulturu, Papežská rada pro mezináboženský dialog

(2003), *Ježíš Kristus, nositel živé vody. Křesťanská úvaha o hnutí New Age* (O křesťanství vzhledem k rozmachu hnutí New Age a jiných spiritualit).

Kongregace pro nauku víry (1989) *Orationis Formas*. Dopis biskupům katolické církve o některých aspektech křesťanské meditace (O osobním vztahu s Bohem jako základním prvku křesťanské modlitby).

Borghello, U. *Liberare l'amore. La comune idolatria, l'angoscia in agguato, la salvezza cristiana*, (kap. 2–4), Ares, 2009.

Burggraf, J. „La libertad, don y tarea”. In: Burggraf, J. *La transmisión de la fe en la sociedad postmoderna y otros escritos*, Eunsa, 2015.

Daniélou, J. *Dios y nosotros*, Cristiandad, Madrid 2003, kap. 2, „El Dios de los filósofos” (orig. *Dieu et nous*).

Guardini, R. *Sebepřijetí – Životní období*, Zvon, Praha 1997 (orig. *Die Annahme seiner selbst*).

— *Svět a osoba. Eseje ke křesťanské nauce o člověku*, Trinitas, Svitavy 2005. (orig. *Welt und Person. Versuche zur christlichen Lehre vom Menschen*)

Ratzinger, J. *Úvod do křesťanství*, Petrov, Brno 1991 (I. 4. 2 „Osobní Bůh”). (orig. *Einführung in das Christentum*)

— *El Dios de los cristianos* (I. 1 „Dios tiene nombre”), Sígueme, 2009 (orig. *Der Gott Jesu Christi. Betrachtungen über den Dreieinigen Gott*).

— *Víra, pravda, tolerance. Křesťanství a světová náboženství* (I. 1. „Jednota a

pluralita náboženství. Místo křesťanské víry v dějinách náboženství”). (orig. *Glaube, Wahrheit, Toleranz. Das Christentum und die Weltreligionen*)

— „Sobre el concepto de persona en teología”. In: Ratzinger, J. *Palabra en la Iglesia*, Sígueme, 1976 s. 165–180 (orig. „*Zum Personverständnis in Theologie*”).

.....

[1] „Budu se před tebou muset skrývat. Budu na zemi tulákem a štvancem“ (Gn 4,14); „Nebudeš moci spatřit mou tvář. Žádný člověk mě nemůže spatřit a zůstat naživu“ (Ex 33,20); „Ať Hospodin nad tebou rozjasní svou tvář a daruje ti přízeň!“ (Nm 6,25); „Proč skrýváš svoji tvář? Proč mě za protivníka pokládáš?“ (Job 13,24); „Kdy už půjdu a spatřím Boží tvář?“ (Žl 42,3);

„Nebudu už na vás hledět s nevolí.
Jsem přece milosrdný, praví
Hospodin“ (Jer 3,12); „Budou hledět
na jeho tvář a na čelech budou mít
jeho jméno“ (Zj 22,4).

[2] Benedikt XVI., *Homilie*, 21–VIII–
2005.

[3] Tamtéž.

[4] J. H. Newman, *Lectures on the
Prophetical Office of the Church*,
Londýn 1838, s. 429.

[5] František, enc. *Lumen Fidei*, 29–
VI–2013, č. 2.

[6] *Jít s Kristem*, č. 174.

[7] František, ap. exh. *Evangelii
gaudium*, 24–XI–2013, č. 3.

[8] František, *Generální audience*, 11–
X–2017.

[9] František, *Lumen Fidei*, č. 13.

[10] Tamtéž.

[11] Srov. např. Bar 6,45–51; Jer 2,28; Iz 2,8; 37,19.

[12] František, *Lumen Fidei*, č. 13.

[13] Tamtéž.

[14] *Boží přátelé*, č. 260.

[15] Benedikt XVI., *Lectio divina*, 12–II–2010.

[16] Tamtéž.

[17] Srov. U. Borghello. *Liberare l'amore*, Milán, Ares 2009, s. 34.

[18] Obrazem „křídel“ má svatý Jan Pavel II. na začátku své encykliky *Fides et Ratio* (14–IX–1998) na mysli víru a rozum.

[19] J. Daniélou, *Dios y nosotros*, Cristiandad, Madrid 2003, s. 95.

- [20] Srov. svatý Augustin, *Enarrationes in Psalmos*, 41, b. 13–14.
- [21] Svatý Augustin, *Vyznání* III. 6. 11.
- [22] R. Guardini, *La aceptación de sí mismo*, Guadarrama, Madrid 1962, s. 29.
- [23] Toto je definice lásky, kterou použil J. Pieper ve své známé knize *Ctnosti*, Česká křesťanská akademie, 2000.
- [24] J. Daniélou, *Dios y nosotros*, s. 108.
- [25] Benedikt XVI., *Homilie při mši svaté na zahájení pontifikátu*, 24–IV–2005.
- [26] Srov. Benedikt XVI., *Audience*, 30–XI–2011.
- [27] S. Rubin, F. Ambrogetti, *El Papa Francisco*, 54.

[28] C. S. Lewis, *Čtyři lásky*, Návrat domů, Praha 1997, s. 106.

pdf | dokument generován automaticky
z [https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/
tvou-tvar-hledam-hospodine-vira-v-
osobniho-boha/](https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/tvou-tvar-hledam-hospodine-vira-v-osobniho-boha/) (06.08.2025)